

HORVÁTH Tibor

A valóság sérült köntösét ember viseli

A köznevelési és a szakképzési rendszer viszonyának alakulása

A 2020. január 1-től hatályos új szakképzési törvény és annak végrehajtási rendelete (2019. évi LXXX. törvény (a továbbiakban Szkt.) és 12/2020.(II.7.) Korm. rendelet (a továbbiakban Szkr.) új alapokra helyezte a szakképzés rendszerét, eltérő szabályozás alá kerültek a technikumok, szakképző iskolák, szakgimnáziumok és szakiskolák.

A sajátos nevelési igényű tanulók, akik a szakképző intézményekben folytatták integrált formában pályafutásukat – első megközelítésre úgy tűnhet – kikerültek a köznevelési jogszabályok hatálya alól.

A szakképzés megújult rendszere kizárólag az integráltan oktatható SNI tanulók képzésben résztvevők szakmaoktatását célozta meg. Bár levált róla alapelveiben, valamint az egyes szereplőkre vonatkozó jogok és kötelezettségek tekintetében ugyanazokat a szabályokat alkalmazza, mint a köznevelés rendszere (például utazó gyógypedagógiai hálózattal való együttműködés kedvezmények speciális szakmai irányelvek alkalmazása).

Mindennek megfelelően a sajátos nevelési igényűek esetében **átemel vagy visszautal** olyan oktatás-szervezési elemekre, amelyek a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC törvény (a továbbiakban Nkt.) és a hozzá kapcsolódó rendeletekben kerülnek rögzítésre.

A szabályozókban foglalt előírások alapján többlet szolgáltatásokat és pozitív diszkriminációt is nyújt az intézményrendszer. (Eurydice, oktatási információs hálózat 2023).

Jogszabályi háttér

1., Az Szkt. nem tekinti a továbbiakban háttérjogszabálynak az Nkt.-t és éppen ezért önállóan alkotja meg a saját szabályozási rendszerére vonatkozó el írásokat, de bizonyos tárgykörökben, különösen akkor ha az köznevelésialapfeladat-ellátáshoz kapcsolódó jogintézményt érint **visszautal** az Nkt. szabályaira.

Az Nkt. 4. § 14a pont szerint köznevelésialapfeladat-ellátáshoz (**A szakképzési jogszabályok magyarázata kézikönyv**) kapcsolódó jogintézmény „r. pont a többi gyermekkel, tanulóval együtt nevelhető, oktatható sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók óvodai nevelése és iskolai nevelése-oktatása”.

2. Az intézményközi munkaközösség a szakképző intézményekben kérdéskör vizsgálata hiánypótló jellegű.

a.) A nevelési-oktatási- intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 138/A.§-a értelmében az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmény (EGYMI) keretében az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat az egységes szakmai eljárás érdekében munkaközösséget működtet amelynek tagjai az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat működési körzetében foglalkoztatott **együttnevelést segítő pedagógusok**.

Az Nkt. 4.§ 40. pontja értelmében, együttnevelést segítő pedagógus: az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat által foglalkoztatott gyógypedagógus, konduktor, továbbá – a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló – közös vagy részben közös – nevelésében és oktatásában részt vevő óvoda és iskola által, a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló óvodai nevelése, tanuló iskolai nevelés-oktatása érdekében foglalkoztatott gyógypedagógus, konduktor.

3. Az Szkr. (XXXVI. fejezet: A sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személy felkészítése és szakmai vizsgálata) 293.-294. §-ai rendelkezései **visszautalnak** az Nkt.-ra és a kapcsolódó köznevelési jogszabály 20/2012. EMMI) rendeletre.

a.) A sajátos nevelési igényéből, illetve fogyatékoságából eredő hátránya csökkentéséhez szükséges mértékben – egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs foglalkozást biztosít (Szkr. 293.§ 2. bek. „a” pont **visszautal** Nkt. 4.§ 4a és 25 pont; 28.§ 8.bek.-re; 47.§ 1. bek; 4.bek. „b” pont).

Rehabilitációs foglalkozás, SNI fogalma, gyógypedagógiai nevelésében-oktatásban résztvevő intézmény, sajátos nevelési igényű tanuló joga valamint neveléséhez – oktatásához szükséges feltételek.

b.) Egyéni előre haladású nevelés-oktatás biztosítása (Szkr. 293.§ 2.bek. „b” pont **viSSzaUtal** Nkt. 4.§ 41. pont, 47.§ 4. bek. „b” pont továbbá 20/2012. EMMI r. 11.§ 3. bek.). Az Szkr. 295.§ 1. bek. rámutat a 293.§ (3) bekezdése szerinti engedélyben meg kell határozni melyik tárgyból, melyik évfolyam utolsó tanítási napjáig kell a tanulmányi követelményeket teljesíteni. Ha az engedély – a szakmai program 14. § (5) bekezdése szerinti eltérést engedő rendelkezésével összhangban – az évfolyam követelményének teljesítéséhez egy tanítási évnél hosszabb időt határoz meg, a félévi osztályzatot a megnövelt tanítási idő felénél, az év végi osztályzatot pedig a tanítási idő végén kell megállapítani. Az engedélyben – a szakmai vizsga kivételével – a szakmai tartalmak tanulása alóli felmentés is adható. Az ilyen mentesítés kizárólag a mentesítés alapjául szolgáló körülménnyel összefüggésben biztosítható, és nem vezethet a szakma megszerzéséhez szükséges követelmények alóli általános felmentéshez.

c.) A kedvezményekről az igazgató dönt az Nkt. szerinti szakértői bizottság szakértői véleményétől nem térhet el. (Szkr. 293.§ 3.bek.). A tanulmányok alatti vizsga tekintetében az Szkr. 296.§ 1. bekezdésében felsorolt kedvezményeket lehet igénybe venni, ha azt a sajátos nevelési igény, illetve a fogyatékoság jellege indokolja (viSSzaUtal 20/2012. EMMI r. 68.§ 4. bek. 71.§ 3. bek.).

A szakmai vizsga tekintetében a sajátos nevelési igényű vagy fogyatékosággal élő személy részére az akkreditált szakképzési vizsgaközpont az Nkt. szerinti szakértői bizottság szakértői véleményére tekintettel a 297.§-ban meghatározott kedvezményeket biztosítja.

d.) Az Szkt. 61.§ (viSSzaUtal Nkt. 55.§ egyéni munkarend). Ha az Nkt. szerinti szakértői bizottság szakértői véleményében egyéni tanulmányi rendet javasol, az igazgató az egyéni tanulmányi rendet – a gyámhatóság és család- és gyermekjóléti szolgálat véleményének kikérése nélkül – köteles engedélyezni.

A tanuló kérelmére – kiskorú esetében a kiskorú tanuló törvényes képviselőjének kérelmére – a Kormány rendeletében meghatározott kedvezményekben részesíthető, ha egyéni adottságai, sajátos nevelési igénye vagy egyéb helyzete ezt indokoltá teszi. Az Szkr. 195. § 5. bek. „Az egyéni tanulmányi rend keretében a tanuló a következő kedvezményekben részesíthető: részleges vagy teljes felmentés a szakmai oktatásban való részvétel alól, osztályozó vizsga letételének a tanéven belül egyéni időpontban történő engedélyezése, a tanulmányi követelményeknek a szakképző intézmény szakmai programjában előírtaktól eltérő idejű vagy tartalmú teljesítése (viSSzaUtal 20/2012. EMMI r. 74/A.§; 75.§ 2. bek. „b” pont).

e.) Az Szkt. 60 § 2. bek. „A tanulói jogviszonyban álló sajátos nevelési igényű vagy fogyatékosággal élő személyt, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, az igazgató az Nkt. szerinti szakértői bizottság szakvéleménye alapján mentesíti az érdemjegyekkel történő értékelés és osztályzatokkal történő minősítés alól, és ehelyett szóveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő, valamint a szakirányú oktatás kivételével – egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól (viSSzaUtal Nkt. 56.§ 1.-2. bek.). Tehet javaslatot tantárgyak, tantárgyrészek esetében az értékelés, minősítés alóli mentesítésre.

Ha a vizsgázót a kötelező és a kötelezően választandó érettségi vizsgatárgynak megfelelő tantárgyból középiskolában szakértői vélemény alapján mentesítették az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés, minősítés alól, akkor az adott tantárgy helyett egy másik, általa választott vizsgatárgyból tehet érettségi vizsgát. A szakmai érettségi vizsgák bevezetésével a sajátos nevelési igényű tanulóknak az érettségi vizsgán adható mentességek nem változtak, azaz a fenti mentességek – a vizsgatárgy sajátosságainak figyelembevételével – az ágazati és ágazaton belüli specializáció szakmai érettségi vizsgatárgyak esetében is alkalmazhatók (köznevelési jogszabály az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. r.).

f). A 293. § (2) bekezdés a) pontja szerinti foglalkozást – ha a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy szakmai oktatása a többi tanulóval, illetve képzésben részt vevő személlyel együtt történik – egyéni fejlesztési terv alapján kell biztosítani.

g.) A sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személy esetében az Nkt. szerinti együttnevelést segítő pedagógus közreműködésével kell elkészíteni, és évente legalább egy alkalommal a fejlesztés eredményét rögzíteni. Az egyéni fejlesztési terv tartalmáról és a fejlesztés eredményéről a kiskorú tanuló törvényes képviselőjét tájékoztatni kell. (Szkr. 294.§ 1. bek. „b” pont **vissza** az Nkt. 40.§ 40. pont; 20/2012. EMMI rendelet 139§ 1. bek-re).

h.) A szakképző intézményben nem foglalkoztatott szakember biztosításáról a sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személy esetén az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat keretében kell gondoskodni (Szkr. 294.§ 2. bek. „b” pont **vissza** az Nkt. 15/A.§ 1. bek.-re).

Tehát az Szkr. fenti előírása szerint, ha nincs a szakképző intézménynek együttnevelést segítő pedagógusa, akkor utazó gyógypedagógust kell alkalmaznia. Aki viszont jogszabályi rendelkezés alapján (lásd. fentebb) tagja az intézményközi munkaközösségnek, ami így jelen lesz a szakképző intézményben.

Jelzi a köznevelési és szakképzési intézmények integrált ellátásra vonatkozó szoros viszonyát, az Nkt. és az Szkr. ugyanazt a fogalmat – **együttnevelést segítő pedagógus** – alkalmazza, akár az intézményközi munkaközösség tagjait definiáló 20/2012. EMMI jogszabály. Az **Esélyek és kihívások – SNI és BTMN tanulók a szakképzésben** c. konferencia előadásaiban is központi jelentősége volt a meghatározásnak.

A szakképző intézménynek van együttnevelést segítő pedagógusa, de nem tagja az intézményközi munkaközösségnek. Ebben az esetben nem lenne biztosítva az SNI tanulók képzésben résztvevő személyek számára az intézményközi szakmai munkaközösség által nyújtott többlettámogatás.

A szakképző intézményekben az SNI tanulók, képzésben résztvevő személyek integrált ellátásával összefüggésben fontos **esélyegyenlőségi kérdés** a többletszolgáltatásokhoz való hozzájutás lehetősége.

Alátámasztja mindezt (Szkt. 4.§ 4. bek.) „A szakképzés kiemelt feladata a sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személy, valamint a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló speciális igényeinek figyelembevétele és egyéni képességeihez igazodó, **legeredményesebb fejlődésének elősegítése** a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségeinek megteremtése érdekében”.

Szakmai kapcsolat

1. Szkr. 75.§ (2) „szakmai jogszabálysértésnek minősül, ha a szakképző intézmény működése – a szakképző intézmény által ellátott feladatoktól függően – ...a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvét sérti”.

Irányelvek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához:

Az Irányelv talán legfontosabb célja, hogy a; tartalmi szabályozás és a sajátos nevelési igény összhangba kerüljön, a fejlesztés a sajátos nevelési igényű tanulók számára megfelelő tartalmak közvetítésével a társadalmi integrációt, önállóságot segítse, fejlesztési követelmény igazodjon a tanulók fejlődési üteméhez, a rehabilitációs célú fejlesztő terápiák programjai váljanak az intézmények pedagógiai programjainak tartalmi elemeivé, a tanulókat a nevelés, oktatás, fejlesztés ne terhelje túl.

Kiemelt inkluzív intézményi környezet növeli a teljesítményt

A sajátos nevelési igényű tanulók egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei. A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő nagyobb mértékű különbségtételt speciális eljárások alkalmazását illetve kiegészítő fejlesztő korrekciós rehabilitációs, rehabilitációs valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

Többletszolgáltatások, amelyeket ki kell alakítani és hozzáférhetővé kell tenni az SNI tanulók (képzésben résztvevő személyek) számára. *A szükséges pedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű*

tanulók számára. A társadalmi integráció kívánalmai: alapfokúból a középfokú oktatásba való átvezetés segítése.

A többségi intézményekben megvalósuló (integrált) nevelés, oktatás. Az együttnevelést megvalósító intézmény többet vállal magasabb értéket kínál, mint részvételt és védettséget. Sikerkritériumnak a tanulók beilleszkedése önmagukhoz mért fejlődése a többi tanulóval való együtt haladása tekinthető, amelynek eredményes megvalósítását az alábbi tényezők biztosítják:

- A befogadó iskola vezetője támogatja pedagógusai részvételét az integrációt segítő szakmai programokon alkalmat teremt a horizontális tudás átadásra (lásd. intézményközi munkaközösség).
- Iskolai „forrásközpont” működtetése az **együttnevelést segítő pedagógusok** által kidolgozott differenciált tananyagok feladatlapok készítése. A pedagógiai folyamatokba beépülő sérülésspecifikus módszertani eljárások módszerkombinációk megválasztása.
- *Az integrált nevelésben-oktatásban részt vállaló nevelési-oktatási intézmények vegyék igénybe az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények (EGYMI) az utazó gyógypedagógusi hálózat segítségét.* Ennek keretében ismerjék meg az integrált nevelés létező jó gyakorlatait, tapasztalatcsere, tudásháló (képzések, online platform) révén.

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók alkotják a szakképzésben az SNI tanulók képzésben résztvevő személyek túlnyomó többségét (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, ADHD, autizmus spektrum zavar, kevert típus). Fokozott pedagógiai, pszichológiai gyógypedagógiai segítséget igényelnek (lásd. intézményközi munkaközösség szolgáltatásai).

A szakértői véleménynek tartalmaznia kell a gyermek, tanuló nevelésével, oktatásával kapcsolatos sajátos követelményeket, fejlesztési feladatokat, a fejlesztési feladatok ellátásának javasolt időkeretét, javaslatot az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alóli mentesítésre. Hangsúlyozni kell a szakértői vélemények akkor tudnak valódi segítséget támpontot nyújtani az *együttnevelést segítő pedagógusoknak* ha elkészítésük és értelmezésük valódi **teammunkán alapul** (Irányelv). Az együtt gondolkodást a közös szemléleti alapok megermentését valódi tudásmegosztáson nyugvó átjárható információáramlás támogatja. A szakképző intézményben a szakértői vélemény alapján folyik a kötelező fejlesztés (lásd. fentebb).

Az **Irányelv** kiemeli az egységes gyógypedagógiai módszertani intézményekkel, utazó gyógypedagógiai hálózattal (intézményközi munkaközösség) való együttműködést. Ezt megerősíti az Szt. 7.§ 8a (értelmező rendelkezések) tanulmányi rendszer: a szakképzési intézmény **rendeltetésszerű működéséhez**; ... az egységes gyógypedagógiai módszertani intézményekre vonatkozó funkcionalitások biztosításához. **Visszaütal:** Nkt. 4. § 32a. (értelmező rendelkezések) tanulmányi rendszer: a köznevelési intézmény **rendeltetésszerű működéséhez** ...az egységes gyógypedagógiai módszertani intézményekre vonatkozó funkcionalitások biztosításához”.

Az SNI tanulók képzésben résztvevő személyek integrációjának elősegítését szolgálják mind a köznevelés mind a szakképzés intézményei. Az általános iskolákban történő fejlesztő munka folytatódik a szakképző intézményekben. Nélkülözhetetlen szakmai kritériumnak minősül a folyamatosság biztosítása az intézményváltások során az alap és a középfok között. (lásd. *Konferencia utalása*). A köznevelési intézmények között (óvodától középfokig) ezt támogatja az intézményközi munkaközösség. Károsan befolyásolna az *esélyegyenlőséget* ha egy integrált formában ellátott SNI tanuló a középfokú köznevelési intézményben részesül az intézményközi munkaközösség segítségével de a szintén középfokú szakképző intézményben nem. Ráadásul ez egyértelmű visszaesés lenne a korábbi általános iskolai állapothoz képest is. Holott azonos tartalmú (szakmai elvek módszertan) egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció folytatódik ugyanazzal a tanulóval (képzésben résztvevő személlyel) a szakképző intézményben, mint azt megelőzően.

Az individuális és differenciált – a sérülés fajtákra összpontosító – fejlesztés a képességstruktúrában fellelhető hiányosságok pótlását funkciózavarok javítását célozza. Ugyanakkor a pozitívumokra koncentrálni kiemeli a meglévő erősségeket.

Az intézményközi munkaközösség támogató tevékenysége az *együttnevelést segítő pedagógus* rehabilitációs fejlesztő munkáján át azokat a képességeket (affektív terület szociabilitás kognitív pszichomotoros, kommunikáció) és készségeket (pl. kooperatív) egyrészt erősíti a közismereti tantárgyakban a többiekkel való együtt haladást és a közösségi beilleszkedést ami a sikeres integráció kritériuma (lásd. **Irányelv**). Másrészt ezzel összefüggésben előmozdítja a *hatékony szakmatanulást*.

Az intézményközi munkaközösség (tagjai az *együttnevelést segítő pedagógusok*) utazó gyógypedagógusok biztosításával közreműködik a szakember hiány orvoslásában. Ezen túlmenően az EGYMI iskola-pszichológust és gyógypedagógiai asszisztent is közvetíthet. A sajátos nevelési igényű tanuló képzésben résztvevő személy integrált neveléséhez és oktatásához feltétel – többek között – a kellő számú és megfelelő végzettségű szakember (a különböző SNI típusok eltérő szakképzettséget igényelnek). Ez kiemelt jelentőségű **esélyegyenlőségi kérdés** (Konferencia utalása, Agóra, 2013).

A fentieket alátámasztja az Szkr. 137.§ 7. bek. „A szakképző intézményben az (1) bekezdésben meghatározott oktatón kívüli további, nevelő-oktató munkát végzők végzettségi és szakképzettségi követelményeire a pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény végrehajtásáról szóló 401/2023. (VIII. 30.) Korm. rendelet 2. mellékletében kell alkalmazni. Továbbá *visszaütal* (Nkt. 47. § 4.bek. „b” pont) a sajátos nevelési igény feltételeire.

A pályaválasztás színtere a köznevelési intézmény. Az SNI tanulók fejlesztését éveken át végző együttnevelést segítő pedagógusok örömmel veszik, ha a fejlesztő munka folyamatossága az intézményközi munkaközösség segítségével töretlen marad az alapfok és középfok között. Szívesen irányítják az SNI tanulókat a szakképzés felé. Ezzel hozzájárulnak a végzettség nélküli iskola elhagyás visszaszorításához.

Szakmai munkaközösség

Az Szkt. 52.§ 1.-2. bek. is fontosnak tartja, így lehetővé teszi, szakmai munkaközösségek létrehozását. Részt vesz a nevelési-oktatási intézmény szakmai munkájának irányításában, tervezésében, szervezésében és ellenőrzésében (*visszaütal* Nkt. 71. §). Az intézményközi szakmai munkaközösség jogkörét szabályozó köznevelési jogszabály (20/2012 EMMI r. 118. §) vonatkozó rendelkezéseire *visszaütalnak* az Szkr. 147. § -nak előírásai.

A szakmai munkaközösség dönt működési rendjéről és munkaprogramjáról, szakterületén az oktatói testület által átruházott kérdésekről, és a szakképző intézményi tanulmányi versenyek programjáról. A szakmai munkaközösség – szakterületét érintően – véleményezi az oktatói munka eredményességét, javaslatot tesz annak továbbfejlesztésére. A szakmai munkaközösség véleményét ki kell kérni – szakterületét érintően – a szakképző intézmény szakmai programja, a szakképző intézmény által szervezett szakmai képzés képzési programja elfogadásához, valamint a szakmai oktatást segítő eszközök (taneszközök, tankönyvek, segédkönyvek és tanulmányi segédletek) kiválasztásához. Ugyanígy a felvételi követelmények meghatározásához, a tanulmányok alatti vizsga részeinek és feladatainak meghatározásához. Javaslatot tehet a költségvetésben rendelkezésre álló szakmai előirányzatok felhasználására. Közreműködik az intézményi minőségbiztosítás követelményrendszerének végrehajtása szervezésében. Gondoskodik az együttműködésben jelen lévő szakképző intézmények SZMSZ-ben meghatározottak szerint a pedagógus-munkakörben foglalkoztatott együttnevelést segítő gyógypedagógusok nevelő-oktató munkájának szakmai segítéséről. Képviseli a munkaközösséget az intézmények vezetősége és oktatói testülete előtt. Részt vesz a munkaközösség tagjainak szakmai ellenőrzésében, az egységes eljárásrend betartatásában és az intézményi dokumentumok elkészítésében. Közreműködik a tehetséggondozás, felzárkóztatás szervezésében. Egyeztetni a szakmai igényeket képviseli a szakterület érdekeit értéket.

Felmentések

A szakképző intézmény (köznevelési intézményhez hasonlóan) a kötelező tanórai foglalkozás alóli felmentések, illetve az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből való mentesítések rendszerével biztosítja az integráltan nevelt oktatott sajátos nevelési igényű tanulóknak képzésben részt vevő személyeknek tudásukat képességeiknek megfelelően értékelhességét.

Leggyakoribb felmentések, kedvezmények SNI esetén**Diszlexia:**

- szóbeli számonkérés előtérbe helyezése, vagy az írásbeli kiegészítése szóbeli számonkéréssel,
- írásbeli munkákra hosszabb felkészülési idő, kevesebb feladat,
- az olvasásra, önálló szövegfeldolgozásra hosszabb felkészülési idő biztosítása,
- olvasástechnika értékelése alól felmentés,
- tananyag számonkérése segítő kérdésekkel,
- kötelező olvasmányok feldolgozása videofilm, a regények kivonatának, rövidített változatának a segítségével,
- idegen nyelv helyesírása értékelés alóli felmentés,
- írásbeli számonkérés felváltása szóbeli számonkéréssel, vagy az írásbeli kiegészítése szóbeli felelettel,
- kevesebb memoriter,
- értő szövegrészek pedagógus vagy jól olvasó diáktárs általi felolvasása a jobb szövegértés céljából,
- kötelező olvasmányok feldolgozása videofilm, a regények kivonatának, rövidített változatának a segítségével,
- idegen szöveg olvasásakor az olvasástechnika értékelése alól felmentés, Az értő olvasás során félhangos artikuláció engedélyezése.

Diszgráfia:

- helyesírás (résztantárgy), külalak értékelése alóli felmentés,
- írás külalakjának értékelése alól felmentés,
- szóbeli számonkérés előtérbe helyezése, vagy az írásbeli kiegészítése szóbeli számonkéréssel, segítő kérdésekkel,
- írásbeli munkákra hosszabb felkészülési idő, adott idő alatt kevesebb feladat,
- idegen nyelv értékelése alól felmentés.

Diszkalkulia:

- számolós feladatok végzése során hosszabb felkészülési idő biztosítása vagy az adott idő alatt kevesebb feladat (matematika, kémia, fizika is),
- számolás feladatok végzésekor segédeszköz, eszközhasználat,
- számolás feladatok értelmezésének segítése szemléltetéssel, tanári segítséggel,
- differenciált, a haladási tempójának megfelelő tanórai oktatás, értékelés,
- matematikából a minimum tantervi követelmény számonkérése egyéni haladási tempóban,
- eszközhasználat engedélyezése matematika, illetve más tárgyak esetén is a számolási feladatoknál

Szem előtt kell tartani azonban a jogszabály által biztosított tantárgyi értékelés alóli teljes körű mentesítés lehetőségét. Az intézményközi munkaközösségnek kulcsfeladata van a tekintetben, hogy megelőzze egyes tantárgyakból az értékelés és a minősítés alól való teljes mentesítést. Ennek érdekében az intézménynek oktatóknak pedagógusoknak (befogadó és együttnevelést segítő) megfelelő támogatást szakmai segítséget nyújt az általános és részképességekre iskolai teljesítményre kiterjedő részletes vizsgálathoz. Ezáltal a tanulót képzésben részt vevő személyt a különleges gondozás keretében egyéni bánásmóddal legalább minimálisan értékelhető szintre eljuttassák. Ily módon megakadályozva az érintett tantárgy körében a teljes tájékoztatatlanság kialakulását.

A tanulók képzésben részt vevő személyek érdekében jogi és szakmai kötelezettség a szereplők közötti együttműködés. A vitás kérdésekben adott esetben a tantárgyi mentesítéseknél is megegyezésre kell törekedni. Az intézményközi munkaközösség szakmai érvekre és gyakorlati tapasztalatokra alapozva hatékony közvetítő tevékenységet folytat az érintettek viszonylatában.

Bár a szakszolgálat feladata az állapotfelmérés alapján történő diagnosztizálás, ám a probléma felismerése, azonosítása az egyéni fejlődési út és feladatok kijelölése szélesebb kiterjedéssel bír. Alapvető fontossággal bírnak az intézmény jelzései, amelyek a tanuló képzésben részt vevő személy hozzáállására iskolai pályafutásának eseményeire, produktumaira, magatartásának és tanulmányi teljesítményének alakulására utalnak. Sokkal előnyösebb, ha a vizsgáló szakemberek megismerhetik a gyermek pedagógusainak véleményét is. Különösen az iskolai alulteljesítés felmerülésekor javasolt a fokozatos egyénre szabott beavatkozás a tanórai differenciálás és hatékonyságának nyomon követése.

A tanuló, képzésben részt vevő személy nevelése oktatása során törekedni kell a minimumszint elsajátítására. A tanulóval foglalkozó pedagógusnak oktatónak a rehabilitációt végző gyógypedagógussal közösen kell meghatározni a tanuló oktatási szükségleteit. Tehát együtt döntenek az esetleges mentesítések előterjesztésének kérdésében is (lásd *Irányelv*). A különleges bánásmódot igénylők között elvétve előfordulnak olyanok, akiknek a sajátos nevelési igényt megalapozó fogyatékoság, autizmus spektrum zavar vagy egyéb pszichés fejlődési zavar miatt egyes tantárgyak, tantárgyrészek követelményeit a magasabb évfolyamra lépéshez szükséges minimális szinten sem képesek elsajátítani. Ilyen esetben már nem elég a szöveges értékelés alkalmazása az értékelés és minősítés alóli teljes mentesítés szükséges. A szakértői bizottság kizárólag ezekben a nagyon kivételes esetben javasolja csak a tantárgyi értékelés minősítés alóli teljes mentesítést! Szakértői véleményének az érintettek közös álláspontját kell(ene) magában foglalnia.

A gyakorlatban azonban mégis elszaporodtak az indokolatlan mentesítések.

Súlyos problémát hordoz a szülő (gondviselő) általi – kifejezetten gyakori – a mentesítéseket elutasító szakértői véleménnyel szembeni fellépés. Ami túlnyomóan sikeres, mivel a pedagógiai, gyógypedagógiai, pszichológia szakmai ügy kikerül a köznevelési jogból. A közigazgatási jog eljárási szabályainak hatálya alá, ahol a jogalkotó teljesen másképp közelíti meg az értékelés fogalmát, mint a pedagógia. Erre figyelmeztet az ELTE Gyógypedagógiai Karának vonatkozó szakmai ajánlása.

Az intézményközi munkaközösségnek a szakképző intézményben zajló integráció támogatójaként az SNI tanulókat képzésben részt vevő személyeket érintő minden ügyben kompetenciája és kötelezettsége van (pályaválasztás felvételi eljárás érettségi és szakmai vizsga előkészítése). Módszertani segítséget nyújt az együttnevelést segítő pedagógusoknak a részeredmények értékelésében, a teljesítményt illetően ne az átlaghoz való viszonyítás legyen az alap, hanem az eltérő képességprofil figyelembevételével döntsenek.

A szaktanárral osztályfőnökkel egymás tapasztalatait, javaslatait figyelembe véve közös nevezőre jutva, egyedi tanulási utakat határozzanak meg így kerülve el a teljes tantárgyi mentesítést. Az említett együttműködés jegyében szükség esetén preventív szándékkal konzultációt szervez a szülő jó irányba való befolyásolására a mentesítésre vonatkozó kérelem beadása előtt. Több szempontból megközelítve,

megalapozottan előterjesztve (diagnózis értelmezése) azt, nem feltétlenül szolgálja a gyermek érdekét a tantárgyi értékelés alóli teljes mentesítés.

Az intézményi tapasztalatok azt mutatják a mentesítések ellentétes előjelű helyzeteket hozhatnak létre.

Ritka esetekben – a vonatkozó jogszabály is ezért teremti meg a lehetőségét – mentesítés feloldozhatja a tanulót a szorongás alól, ami abból fakad, hogy küzdelmei ellenére a képességdeficit következtében hiányzó tudását értékeli a valós teljesítménye helyett. A pszichés teher csökkenése megindíthatja, igénye legyen legalább a minimális ismeretek elsajátítsa iránt.

A gyakorlat azonban inkább arról tanúskodik a teljes mentesítések miatt a tanuló képzésben részt vevő személy stagnálhat vagy akár vissza is eshet a fejlődésben. Sőt konzekvenciák nélkül ugyanis a mentesség minden teljesítés és visszacsatolás alól kivon (teljesítmény alapú diszkrimináció és szegregáció !). A gyenge teljesítmény az értékelésben nem mutakozhat meg végső soron osztály sem kell ismételnie. Az amúgy is problémás tanulási motiváció szinte eltűnik, nincs ami arra ösztökélné, hogy akár a legalacsonyabb szinten teljesítse a számára gondot okozó tananyagot. A tanulók részére így vonzó is lehet a mentesség ezen az úton mellőzhetik kötelezettségeiket.

Az általános iskolában kapott tantárgyi értékelés alóli teljeskörű mentesítésnek hosszú távú hatásai lehetnek, jelentősen korlátozhatja a továbbtanulási kilátásokat. Nem lehet behatárolni a mentesített tanuló teljesítményét, márpedig az utóbbinak a továbbtanulás szempontjából kivételes vonatkozása van (kimeneti-teljesítmény központúság). Ugyanis nem tudnak mit értékelni a közép (és felsőfokú) felvételi eljárás során.

A szakképző intézmények esetében előfordul, hogy nem szívesen fogadnak tanulási zavaros tanulókat, mert nem lehetnek biztosak a konkrét tantárgyi mentesítések nem gátolták-e őket a választott iskolához, szakmához kellő minimális kompetenciák megszerzésében.

A szakértői vélemény javasolhatja tantárgyi mentességet de nem vezethet a nyújtott szakképzettséghez előírt alapvető tanulmányi követelmények alóli felmentéshez.

A szakképző intézmények a vonatkozó jogszabályi keretek között speciális felvételi elbírálási szabályokat (felvételi tájékoztató) határozhatnak meg. Kizárólag olyan tanulót lehet felvenni vagy átvenni, aki az általa választott szakmára vonatkozóan a képzési és kimeneti követelményekben előírt egészségügyi alkalmassági továbbá a pályaalkalmassági követelményeknek megfelel. Ez alapján előreláthatóan nincs akadálya a szakmai vizsgára bocsátásnak.

A tanuló részzakma megszerzésére nem iskolázható be, kivéve ha a tanuló sajátos nevelési igényének jellege kizárólag a részzakma megszerzését teszi lehetővé.

Az Szt. 11.§-ához az Szkr. 12.§ „a képzési és kimeneti követelményekben kell meghatározni a szakma jellegétől függően az iskolai előképzettséget annak előírását a szakképzés megkezdéséhez szükséges-e egészségügyi alkalmassági vagy pályaalkalmassági követelmény teljesítése. Egészségügyi alkalmasság: annak az orvosi szakvéleményre alapozott megállapítása, hogy a szakképzésbe bekapcsolódni szándékozó személy testi adottságai, egészségi és pszichikai állapota alapján képes önmaga és mások veszélyeztetése nélkül a választott szakma szerinti tevékenység, foglalkozás gyakorlására és a szakmai vizsgára való felkészülésre.”

Pályaalkalmassági követelmény: a szakképzésbe történő bekapcsolódás – képzési és kimeneti követelményekben meghatározott – azon feltétele, amely alapján megállapítható, hogy a szakképzésben részt venni szándékozó személy képességei, készségei alapján sikeresen fel tud készülni a szakmai vizsgára és a szakma végzésére. A szakképző intézmény vonatkozó szabályzatában előírt szakmai vizsga egészségügyi pályaalkalmassági követelmények alól mentesítésre nincs lehetőség. Pályaalkalmassági követelmény: a szakképzésbe történő bekapcsolódás – képzési és kimeneti követelményekben meghatározott – azon feltétele, amely alapján megállapítható, hogy a szakképzésben részt venni szándékozó személy képes-

ségei, készségei alapján sikeresen fel tud készülni a szakmai vizsgára és a szakma végzésére (Nkt. 47.§ (1) bek. , Szkt. 94.§. (1) bek. ; Szkr. 153.§ (1) - (2) bek.).

Mindent meg kell tenni tehát – ritka eseteket kivéve – a tantárgyi értékelés alóli teljes mentesítés elkerülésére. Az intézményközi munkaközösség ennek érdekében az SNI tanulók oktatásával kapcsolatos *Irányelv* szerint a sérülésspecifikus módszereket preferálja: differenciálást a tananyag feldolgozásában, kompenzálást az ép funkciók bevonásával. Így segítve a tantárgyi minimum követelmények elsajátítását (lehetőség a szöveges értékelés, az egyes tantárgyrészek értékelése alóli mentesítés). Szükséges a részeredmények értékelése a teljesítményt illetően ne az átlaghoz való viszonyítás legyen az alap, hanem az eltérő képességprofil figyelembevételével egyéni tanulási utakra építve döntsön a többségi pedagógus. Valamint a tapasztalatok, javaslatok alapján jusson közös nevezőre az együttnevelést segítő pedagógussal.

Az ép intellektusú tanulók nagy többségének a tananyag kis lépésekre bontása, a pedagógiai kedvezmények által (segédeszközök segítségével, időtartam növeléssel) képesnek kell lennie például a matematika alap követelményeinek az elsajátítására. Még diszlexia és diszgráfia mellett is lehet olyan képességprofilja a tanulónak, ami lehetővé teszi a helyesírási szabályok elvárható szintű alkalmazását. Lehetőségként megmarad a szöveges értékelés az egyes tantárgyrészek értékelése alóli mentesítés.

Az intézményközi munkaközösség az említett módszerek megismertetésével, alkalmazásának szorgalmazásával támogatja az együttnevelést segítő pedagógusokat gyakorlati munkát végző gyógypedagógus szemszögéből közelíteni meg a kérdést. Koordinálja a gondos mérlegelést segítve, hogy elkerülhetővé váljon a tantárgyi értékelés alóli indokolatlan teljes mentesítés, ami a tanulóval, képzésben résztvevő személlyel a küzdés helyett elkerülő magatartást sajátíttat el. A helyzetelemzés és tanácsadás során rámutat arra a mentesítés feladás kudarcélmény a szülőnek gyereknek és a folyamatban résztvevő pedagógusoknak. Felhívja arra is az érintettek a figyelmét, a nevelési szempont is sérülhet az önbecsülés leépül. Ami önértékelési zavarokat eredményezhet megindulhat a neurotikus személyiségfejlődés és megalapozhatja az ún. deviáns karriert.

Az intézményközi munkaközösség feladata és felelőssége már az általános iskolában tetten érhető. A fentebbi elvárások szerint meg kell gátolnia a tantárgyi értékelés minősítés alóli gyakori indokolatlan teljeskörű mentesítéseket. Ezáltal elhárítania – adott esetekben – az akadályokat az SNI tanulók továbbtanulása elől. Ezzel egyúttal a szakképző intézményeket is szolgálja, amelyek örömmel fogadnának SNI tanulókat, de a mentesítések sokszor nem teszik lehetővé a szakmatanulásukat. Holott az általános iskolában integrált formában nevelt-oktatott SNI tanulók túlnyomó többsége szakképző intézményekben szeretne továbbtanulni. Az ellentmondásos helyzet feloldását segíti az intézményközi munkaközösség praxisa. A mentesítések elkerülésére irányuló tevékenységét a szakképző intézményben integráltan ellátottak érdekében is folytatja. Az SNI tanulók oktatásának *Irányelve* kiemeli az inkluzív intézményi környezet növeli a teljesítményt.

Ugyanis a konkrét tantárgy értékelése alóli teljes mentesítés ellehetetlenítheti a tanuló, képzésben résztvevő személy az adott szakképzést befejezhesse. A megalapozatlan tantárgyi mentesítések a tanulók érdekeit sértő eredményeket is hoztak. Az Oktatási Jogok Biztosának gyakorlata utalt ilyen esetre, ami a szakképzésben a tanulói jogviszony megszüntetéséhez vezetett.

Az intézményközi munkaközösség a szóban forgó terület vonatkozásában is hidat képez a köznevelési és a szakképző intézmények között.

Az Irányelvben foglaltakat követi az intézményközi munkaközösség működése

1. Az utazó gyógypedagógiai hálózat illetékességi területén egységes szakmai elvárások valamint egységes protokoll és dokumentumgyűjtemény (pl. egyéni fejlesztési terv, értékelőlap, munkaköri leírás) alapján történik a gyógypedagógiai nevelési-oktatási tevékenység. Beleértve a segítő jellegű *szakmai felügyelet/ellenőrzés* alkalmazását.

Az együttnevelést segítő pedagógus elszigeteltségének megszüntetése. A szakmai közösséghez tartozás előnyeit, fejlesztő dinamikáját hasznosító szervező-koordináló, segítségnyújtás. Műhelymunka: jó gyakorlatok megosztása, módszertani ötletbörze beindítása, szakirodalom ajánlása, és alkalmazása az SNI tanulók sérülésspecifikus fejlesztésével kapcsolatban. Szakmai továbbképzésekre, önképzésre ösztönzés.

Fejlesztőeszközpark kialakítása tudásbank létrehozása.

Az együttműködés erősítése, esetmegbeszélések, óralátogatások, bemutató órák szervezése tapasztalatcsere módszertani sokrétűség megvalósítása teamtanítás.

A szolgáltatási protokoll felülvizsgálata korszerűsítése nehézségek ellentmondások, változtatási javaslatok feltérképezése.

Érzékenyítés a sikeres iskolai beilleszkedéshez támogatás a szociális tanuláshoz a biztonságot nyújtó pozitív motivációs tér megteremtéséhez. Személyközpontú pedagógiai elvek alkalmazása.

Az intézményközi munkaközösség támogatja az együttnevelést segítő pedagógusok a módszertani megújulását ami elengedhetetlenül szükséges a 21. század pedagógusa számára. Ennek az oka a világ és benne a diákok rohamos változása. Már nem lehet a 20-25 évvel ezelőtti „hagyományos” oktatási módszerekkel hosszabb távon kielégíteni az igényeiket, felkelteni az érdeklődésüket. Szinte minden online zajlik, azonnali információkhoz lehet jutni a „most és azonnal” elve figyelhető meg mely az iskolákba is betört. A mai fiatalok digitális „bennszülöttek” akár SNI akár többségi tanulóról van szó. Az integrált ellátást végző együttnevelést segítő pedagógusok folyamatosan szembesülnek azzal a digitális eszközök, az internethasználat milyen hatást gyakorol a tanulókra. Ehhez még hozzájárulnak a helyzetet nehezítve az SNI gyermekek speciális elvárásai. Ők beleszülettek a digitalizált világba, így minden ilyen típusú eszközt természetesnek vesznek. A mai fiatalok virtuális közösségekben élnek, a világhálón töltik szabad idejük nagy részét és kapcsolataikat is az internetes közösségi oldalakon építik ki. Közülük sokan érzik úgy, nem tudnak beilleszkedni a szűk környezetbe és könnyebben találnak barátokra a virtuális térben. Így azonban nem tanulják meg a konfliktusokat megfelelően kezelni. Az intézményekben ez súlyos antiszociális megnyilvánulásokhoz vezethet, ami rombolja a beilleszkedési esélyeket és a tanulmányi teljesítmény romlásához vezet.

Az intézményközi munkaközösség közreműködik a tanulók képzésben részt vevő személyek szociális kompetencia érzelmi intelligencia kortárs és felnőtt kapcsolatok normakövető magatartása előmozdításában. Ezért érzékenyítő programokat szervez konfliktus megelőző és feloldó technikák megismertetése frusztrációtolerancia erősítése céljából.

Differenciált tanulásszervezési módok kooperatív tanulási technikák lehetőségének terápiák bevezetésének alkalmazásának elsajátítását kezdeményezi az együttnevelést segítő pedagógusok körében. Alternatívát mutatva például a hagyományos tanulásszervezési forma az önálló munkával szemben. Amiben a feladatok nem egyénre szabottak minden tanuló ugyanazt a feladatot végzi önállóan a képességbeli különbségek figyelembe vétele nélkül. Ez pedig ellentmond a gyógypedagógiai nevelés-oktatás alapelveinek.

Az integráló intézményekben a sajátos nevelési igényű tanulók **inkluzív nevelésének** támogatása. A minőségi pedagógiai szakszolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása. A szakvéleményekben meghatározott diagnózisra, fejlesztési területekre és a fejlesztéshez szükséges szakemberekre vonatkozó javaslatok értelmezésének segítése átültetése gyakorlati fejlesztésbe. A szakmai program (Szkr. 14.§ 5. bek. „a-b”) létrehozásának segítése. Az új funkciók kialakítására és a környezeti feltételek optimalizálására irányuló szakmai munka.

Együttnevelést segítő pedagógus feladatai

A tanév elején az igények felmérése, a szakértői vélemény értelmezése (teamunka). **Aktív hospitálás** az SNI tanuló hatékony megismerése érdekében. Elkészíteni a tanuló egyéni fejlesztési tervét a befogadó pedagógusok pszichológus, szociális szakember, szülő bevonásával.

A beilleszkedés segítése, megfigyeléssel, beszélgetéssel, egyéni foglalkozással.

A tanév során folyamatosan figyeli, nyomon követi az SNI tanulók fejlődését. Javaslatot tesz, segítséget nyújt az eszköz, módszer, segédanyag kiválasztásában SNI típusához, egyéni szükségleteihez igazodó tanulási környezet kialakításához. Mindez nélkülözhetetlen a tanórába való sikeres bevonódáshoz. A többségi tanulókkal való együtt haladás a hatékony integráció kritériuma. Az utóbbi megvalósulását szolgálva végzi a habilitációs, rehabilitációs tevékenységet: a *saját diagnosztikus mérési eredményei megfigyelései*, a szülőkkel, pedagógusokkal történt konzultációk tapasztalatai, valamint a szakértői vélemény fejlesztési javaslatai alapján. Kidolgozza az egységes értékelési szempontrendszert segítve a többségi pedagógusokat.

Adminisztrációs feladatai közé tartozik a fejlesztés eredményeinek rögzítése, konzultációs lapokon feljegyzések készítése. Az SNI tanuló képzésben résztvevő személy egy-egy jellemző munkája fogalmazás, tantárgyi teszt rendszerezése, tárolása. A többségi pedagógusok attitűd és szemléletformálása beszélgetések esetmegbeszélések által. Segítséget nyújt a tanuló igényeinek megfelelő egyéni tanmenetek összeállításában. Együttműködik a differenciált óravezetés tervezésében tantárgyi felmérők elkészítésében. Felhívja a figyelmet az SNI tanulók részére meghirdetésre került versenyekre és a vonatkozó jogszabályi változásokra, valamint programokat szervez.

A szülőkkel való kapcsolattartás feladatai.

Tájékoztatás az ellátás megkezdéséről a fejlesztés eredményeiről. Tanulási, nevelési problémákkal vagy pályaválasztással kapcsolatos tanácsadás.

Többségi tanulók szüleinek érzékenyítő programok szervezése illetve lebonyolítása.

Előre tekintve

A fenti kíváncsi üzenetet hordoz, tettekre sarkall.

Az országot behálózzák az állami fenntartású szakképző centrumok és az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények utazó gyógypedagógiai hálózatok. Ezenkívül egyházi fenntartásúak (szakképzők és EGYMI-k) is vannak.

Az intézményközi gyógypedagógiai munkaközösség, mint integrációt segítő „híd” köti össze a köznevelési és szakképzési intézményeket. Kezelje prioritásként a szakképzés sajátos szakmai feltételrendszerét és segítse működését. Vállaljon szerepet a szakképzés megújításában. A résztvevők tanulási életpályájának lehetőség szerinti kiegyensúlyozott segítésében, igényeik szerinti szakmatanulásuk előmozdításában, a korábbi tanulási útra építve a rájuk váró feladatok tükrében.

A szakképzési intézmények munkáltatói fenntartói innovatív befogadó szemlélettel a szakmai előnyök preferálásával döntenek a kooperáció megteremtéséről támogatásáról.

Az *ágazati irányítás* rámutat, hogy a szakképzési jogszabályok nem korlátozzák vagy tiltják az intézményközi munkaközösség jelenlétét a szakképző intézményekben, ebben teljes értékű tag lehet az együttnevelést segítő pedagógus. *Fontosnak és támogatandónak tartja* a szakképzés alanyainak megfelelő segítése érdekében az intézményközi munkaközösségben való közreműködést. Az összefogáson alapuló szakmai tevékenység is hozzájárul a sikeres pályaválasztáshoz a munkaerőpiacon való helytálaláshoz. (Kulturális és innovációs Minisztérium állásfoglalása).

Az intézményközi munkaközösség tevékenysége a szakképző intézményekben integráltan ellátott SNI tanulókra, képzésben résztvevő személyekre (is) irányul. A szakmai fejlesztéssel az egységes szakmai protokoll alkalmazásával hatékony eszköze a folyamatosan javuló köznevelést és a szakképzést is össze-

fogó SNI ellátási rendszernek. A tanulók közérzetére, motivációjára és attitűdjére gyakorolt hatásán keresztül befolyással bír az iskolai teljesítményükre, akár még a hiányzások számát is kedvező irányba alakíthatja. Mindenki számára elérhetővé teszi a tanulási teljesítményhez szükséges információkat, ami hátránykompenzáló hatással bír javítja az esélyegyenlőséget csökkenti a szegregációs kockázatokat. Többlétszolgáltatásaival hozzájárul, hogy a szakképző intézmények – a változó társadalmi, gazdasági kihívásai közepette is – versenyképes szolgáltatás nyújtsanak a gyermekek és a családok számára, és képesek legyenek jobban kompenzálni a tanulók társadalmi-gazdasági háttéréből adódó különbségeket.

Az intézményközi munkaközösségek a folyamatosan fejlesztett egységes gyógypedagógiai konduktív pedagógiai módszertani intézmények (EGYMI), valamint az utazó gyógypedagógusi, konduktori hálózatok részei. Az intervenciók keretében alkalmazott korszerű eljárások és eszközök a pedagógiai folyamatok eredményességét növeli. Ezáltal a köznevelési rendszerből kilépő a szakképzésbe becsatlakozó SNI tanulók képzésben résztvevő személyek munkaerőpiaci és szociális integrációs esélyei számottevően javulnak. A változásokhoz jobban alkalmazkodó munkavállalóként növelik a társadalom ellenálló képességét.

Felhasznált szakirodalom

Jogszabályok:

- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről.
- 401/2023. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény végrehajtásáról
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet. a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról.
- Irányelvek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához (Oktatási Hivatal)
- 2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről
- A szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet.

Szakirodalom:

- Bánfalvy Csaba (2002). Az iskolából a munka világába való átmenet nehézségei, In: Pongrácz, László (szerk.) *OFA Kutatási Évkönyv* Budapest, pp. 138-144.
- Bánfalvy Csaba (2005). A fogyatékos emberek és a munka világa. *Szakképzési Szemle* 21 (2), pp. 24-34,
- Bánfalvy Csaba (2008). Az integrációs cunami, ELTE Eötvös Kiadó kft.
- Bereznay Réka (2019). *Integrált nevelés a gyakorlatban*, GlobeEdit Kiadó,